

FRANSA'DA ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ*

M. Türker AÇAROĞLU

Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürü

Avrupa'da genel kütüphanelerin geniş, aydınlık, cazip okuma salonlarında çocuklar için de mutlaka hususi bir köşe ayrılır ; burada çocukların mobilyası ayrı, kitapları ayrı, iare bürosu ayrı, resimleri ayrı, . . . kütüphanecileri ayrıdır. Belediyesi olan her şehir ve kasabanın bir çocuk kütüphanesi vardır.

Bizde kütüphaneler meselesinin günün konusu olduğu şu sırada, kütüphanelerimizin işten anlar ehil ellere tevdi edilmek istendiği bir sırada, hattâ kütüphane mefhumunun gelişip genişlediği, bilim ve araştırma kitaplarından güzel ve zengin koleksiyonların yanubasında herkesin emrine âmade kalmacak okuma, kültür edinme, dinlenme ve eğlenme kütüphaneleri de bulunması lüzumunun daha iyi kavrandığı, kütüphanelerin ilk plânda ele alınacak tam mânâsıyla sosyal bir hizmet sayıldığı, genel kütüphanelerimizin yeni baştan teşkilâtlandırılması için bir plân ve programın hazırlandığı bir zamanda, çoktan beri alışık olduğumuz bir durgunluk çağından sonra şu Çocuk Kütüphaneciliği Kursu ile büyük bir ilerlemenin gerçekleşmek üzere bulunduğunu umabileceğimiz bir günde unutmayalım, ki Çocuk kütüphanelerinin istikbali vardır.

***

Ohalde bir *Çocuk kütüphanesi* nedir ? İkin bunun ne olmadığını anlarsak daha iyi. Çocuk kütüphanesi bir *mektep* kütüphanesi değildir. Yani bir sınıfın duvarına yapışmış bir dolapçıkta kilitli 20-30 kitap, talebenin süratle hatmettiği küçük bir kitaplık değildir. Bu, *halk* kütüphanesi denilen cinsten bir kütüphane de değildir. Çok defa, büyük şehirlerde bile, bir dükkân ardındaki kasvetli odaya sürülen bu halk kütüphanelerinde, hüznün verici bir örnek simsiyah ciltleriyle kirlî, mikroplu kitaplar, akşam üzerleri, kütüphaneci deniler, pedagojik bir rolü de bulunduğu, okuyuculara yol gösterecek bir kılavuz da olduğu söylenince insanın çok hayret edeceği bir memur tarafından dağıtır. Çocuk kütüphanesi, bu değildir.

* 5 ekim 1953 tarihinde Ankara'da açılan Çocuk Kütüphaneciliği Kursunda verilen dersin metnidir.

Çocuk kütüphanesi, Amerika'da yapılan bir tarife uyarak söylemek gerekirse, *okuldan ziyade bir eve* benzer. Hattâ şunu diyebiliriz : bu bir dernektir, bir kulüptür. Bir kütüphanecinin yüksek idaresi altında bulunan çocuklar ; bu derneği, bu kulübü idare eder, yürütürler. Mesul olan da, polis vazifesi gören de hep çocuklardır. Bu kulüp gün boyunca her çocuğa cömertçe açıktır.

1950 yılında Hükümetçe Fransa'ya kütüphanecilik ve dokümantasyon tahsiline gönderilmiştim. Bunun için Paris'te tam iki yıl kaldım. Fransız Yüksek Kütüphanecilik Okulunda çeşit çeşit derslerin yanıbaşında çocuk kütüphaneciliği dersi de gördüm, tatbikatım yaptım, kütüphane ziyaretlerinde bulundum. Şimdi size Paris'in en eski, en iyi, en güzel çocuk kütüphanesinde gördüklerimi anlatmağa çabşacağım. "*L'Heure joyeuse*-Şen saat" adını taşıyan bu kütüphane, bütün fakültelerin, kolejlerin, müzelerin, kütüphanelerin bulunduğu *Quartier latin* denilen üniversite mahallesinde, meşhur Sorbonne Üniversitesinden sadece yüz metre ötede, Cluny Müzesi ile Saint-Séverin Kilisesi arasında, Boutebrie Sokağında 3 No. dadır. Eski bir okulun zemin katı, bir kapalı teneffüşhane yeniden tamir edilmiş, buna açık renk bir badana vurulmuş, kapısı doğrudan doğruya sokağa açılıyor; bir yanını sokağa, öte yanını ağaçlı bir avluya vermiş, aydımlık mı aydımlık! Yazın çocuklar avluda okuyabiliyorlar. Salonun etrafında ve ortasında çeşit çeşit renkten ciltli kitaplarla dolu alçacık raflar var. Duvarlarda: sanat eserlerinin röprodüksiyonları. Mobilyası : meşe tahtasından yapılmış yuvarlak veya dikdörtgen şeklinde cilâli masalar, çeşitli çocuk yaşlarına uygun sandalyalardan ibaret. Resimli kitapları karıştırmağa gelen mini-miniler için de ayrı masalar, ayrı sandalyalar var. Masalarda : vazolar içinde çiçekler, çiçekler... Bu çiçekleri çocuklar kendi evlerinden getirmişler. Salonun yanbaşında bir lāvabo. Bu da ne için? diyeceksiniz. Çünkü çocukların elleri temiz olsun da kitapları kirletmeden kullansınlar, isteniyor. İşte, yetişkinlere mahsus kütüphanelerle çocuk kütüphaneleri arasında bir fark daha!

İçeriye girer girmez edinilen ilk intiba keyif, zevk ve neşe verici oluyor. Öyle bir salon, ki öğle teneffüsünde yahut akşam ders bitiminde çocuğu mutlaka oyalır. Kütüphanenin adı-"*Şen saat*"-bile salim ve ahenkli bir faaliyet için bütün bir program mahiyetindedir. Giriş formaliteleri asgariye indirilmiş. İlk defa gelen okuyucudan

bir deftere yalnız adını yazması isteniyor. Daha önce kütüphaneci yüksek sesle kendisine şu sözleri okutarak izah ediyor : “Adımı şu deftere yazarak *Şen saat* üyesi oluyorum. Kitapları iyi kullanacağıma, kütüphanemizi hoş ve herkese faydalı kılmak hususunda kütüphanecilere yardım edeceğime söz veririm”.

İşte, çocuklar deftere adlarını yazdılar. Bundan böyle onyedii yaşına kadar kütüphane onlara açıktır : pazar müstesna, her gün saat 9.30'dan 19'a kadar. Artık kendi evlerinde gibidirler ; serbestçe katalogları karıştırabilirler, önceden bildikleri bir kitap adı varsa fişler arasında bunu araştırabilirler, raflara da hiç çekinmeden yanaşıp kitap seçebilirler. Gerçi kendi evlerinde gibidirler, ama bunun için kendi hallerine bırakılmış değildirler : Vazifelerine mesleki bir hazırlıkla gelen, pedagojik misyonları hakkında yüksek bir fikre sahibolan genç kızlardan ibaret kütüphaneciler, onlara araşturmalarında yol gösterir, o da büyük bir ihtiyatla ve ancak müdahaleyi pek zaruri gördükleri takdirde. Kütüphaneciler daha önceden kendilerinin baştan sona okumadıkları bir kitabı çocuklara vermezler. Nihayet, belli günlerde, masal saati için onları biraraya toplarlar : “Bir gömine etrafında, kışın çocuklara kendi evlerinde buldukları hissinin verecek şekilde yanan bir odun ateşi başında kütüphaneciler masal anlatır. Bu masallar çocukları en çok eğlendiren peri masalları, halk masalları, epope yahut kahramanlık şiiirleri, ahlâki küçük hikâyeler gibi kitaplardan alınır. Kütüphaneci konuşurken küçük dinleyicilerinin bakışlarından ruhlarını okur, masalın hoşlarına giden kısmını daha fazla açar, canlarını sıkan yeri kısa keser, gelecek toplantının programını yaparken onların arzularından ilham alır”.

Bir yılda, çoğu ecnebi olan 1000 çocuk Masal saatini takibetmiş. Öyle seanslar olmuş, ki tam kırk çocuk Fransızcaya tercüme olunan Hint masallarını dinlemek için sabırsızlanıyormuş. Mme. Strowska'nın Polonya masalları, Charles Vildrac'ın “Pembe ada”sı, Grimm kardeşler'in, Andersen'in klâsikleşmiş masalları en çok rağbet görenlerdenmiş. Bir perşembe günü öğleden sonra bu kütüphaneyi yeni bir ziyaretimde Masal saatinde hazır buldum : kütüphanecinin etrafını almış 35 kadar çocuk kendilerine anlatılan masalı can kulağıyla dinliyor, böylece bu kitaplar âleminde sözlü hikâyeye yoliyle okuma zevkini alıyordu.

Bu saatte yalnızca masal anlatılmaz : Daudet'nin veya Selma

Lagerlöf'ün hikâyeleri de yüksek sesle okunur, kısım çocuk sevenler gelip bilgichlik taslamadan pek samimi sohbetler yapar. Meselâ doktorun biri atlet olmak isteyenlerin sağlığından bahsetmiş, eski bir öğretmen olan "Sosyal ekipler," in bulucusu M. Robert Garric çocuklara edebiyatta spordan bahsetmiş, meşhur Mme. Tabouis onlara Nil vadilerinin harikalarını anlatmış, seyahatlerinde çektiği fotoğrafları göstermiş. . .

Kitaplar raflarda uyuklayıp kalmaz ; zaman zaman kütüphaneler kitap ve gravür sergileri açar. Bunlar için ders yılına giriş, yılbaşı, bahar, ortaçağ, falan heykeltraşın veya filân ressamın eserleri gibi belli konular seçilir. Çocuklar bu sergileri kendileri hazırlamağa alışmıştır ; bu suretle kendi kütüphanelerinin kaynaklarını, az okunan kitapları tanımayı öğrenirler. Çocuklara kataloglar ve ansiklopedik sözlükler yardımıyla bir konuyu nasıl hazırlıyacakları öğretilir ; onüç yaşında bir okuyucu Michel-Ange hakkında bir sergi hazırlamış, sekiz yaşında bulunan bir okuyucu da gemicilik tarihiyle ilgili kitap ve gravürleri bir köşeye toplamış.

Çocuklar iare edilecek kitapların hazırlanmasına yardım eder, kitapları damgalar, kontrol eder, gravürleri kesip yapıştırır, kısaca bütün umumi işlere yardımcı olurlar, kütüphane de onların malı olur. Öyle, ki hattâ kütüphane idaresine bile katılır, nizam ve intizam havasını kendileri yaratmak zorunda kalırlar. Bu olmadan zaten kütüphane yaşyamaz. Şimdi *Şen saat* kütüphanesini idare eden kadınlardan birini dinleyelim : "Ayda bir çocukları genel bir kurul halinde toplarız. Toplantuya geliş ihtiyaridir. O ayın faaliyetlerini bir özeti yaparız ; gelecek ay için düşündüklerimizi anlatırız ; sitemler ve iltifatlar ederiz ; söylediklerimizin hepsi hakkında söz isteyenlere söz veririz. Başlangıçta ciddiye alındıklarını bilmiyen çocukların gü-rültü ve patırdısına boğulan genel kurul toplantıları zamanla, yavaş yavaş durulmuş, yatışmış ve bir düzene girmiştir. Gerçi bu yüzden işin güzelliğinden, pitoreskinden kaybımız oldu, ama işin kendisini kazandık. Toplantı sonunda gelecek ay için biri kız, biri oğlan olmak üzere iki şefin seçimine geçilir. Toplantı gününden önce isimlerini kaydettiren adaylar en az oniki yaşında olmalı, adaylıkları da kütüphanecilerle Şefler Konseyince desteklenmiş bulunmalıdır. Eski şefler övülür yahut azar یشitir. Seçilen şefler herkesin önünde arkadaşlarının güvenine lâıyk olmağa çalışacaklarına dair söz verirler. Şeflerin

birçok yetkileri vardır. Kütüphanenin işleminde kütüphanecilere doğrudan doğruya yardım ederler : Kütüphanede olup bitenden okuyuculara haber ve malûmat verirler, salonun bakımından sorumlu olan da onlardır. Ay sonunda bir rapor hazırlarlar, ki bunu kütüphaneciler asla rötüş etmez. Bu raporu şeflerden biri genel kurulda bizzat okur.

"Ayda bir defa Şefler Konseyi toplanır. Bu konsey bütün eski şefleri biraraya getirir. Hakikatte üç binden fazla kayıtlı okuyucumuz vardır, ama herkesi biraraya toplayıp görüşmek de bizim için imkânsız. Şefler kütüphanecilerle birlikte en mühim kararları alırlar. Bu sistem sayesinde tedrici olarak okuyucular arasında muayyen bir seviye tutturabilmişizdir. Sosyal bakımdan değil ; *Şen saat* okuyucuları arasında her yaştan, her muhitten, her dinden, her ırktan, kısaca her çeşitten çocuk var. Gürültü, gevezelik ve, daha büyükler için, flört etmeğe gelmiş oğlanlarla genç kızlar tatlılıkla yola getirilmiş, içimizde eritilmiş yahut elenip gitmiştir. Salonun atmosferinde sürekli bir ilerleme kaydedilmiştir. Çocukların işbirliği olmasaydı, bu ilerlemeyi gerçekleştirebileceğimize ihtimal verilemezdi.

"Kütüphane bakımından bunun fayda ve üstünlüğü nedir ? diye sorulacak olursa, bunun bir tane değil, birçok olduğunu söyleyebiliriz. Her kim bir defa bu sistemi deneyecek olsa, bir daha bırakmak istemez. Çocuklarla işbirliği prensipi gayet iyidir. Ancak bu yöne meyil suretiyledir, ki bir çocuk ve gençlik kütüphanesinde faydalı iş görülebilir".

Bu, küçük kıtada bir demokrasi, demektir. Ama bu demokrasi, düzenli bir demokrasidir. Çocuklar güç bir sanat olan seçmenliği burada öğrenir, sorumluluklar yüklenmeyi burada talim ederler.

***

Bu kütüphanelerin tarihçesinden de bir nebze bahsetmek lâzım.

Birinci Dünya Harbinde New-York'lu kadınlardan küçük bir grup *Demokrasinin müdafileri* (The Defenders of Democracy) adlı bir kitabı Amerikan askerlerine, denizcilerine ve hastabakıcılarına ithaf ve vakfetmişlerdir. Bu kitabın satışından elde olunacak fonlar asker ailelerine yardıma tahsis edilecekti. Harb ansızın sona ererse, bu para bir eğitim tesisine harcanacaktı. 12 kasım 1918-de, yani Mütarekenin ertesi günü aynı Amerikan kadınları bir "Çocuk kütüphaneleri komitesi" (Book committee on Children's libraries) kurdular. Bu komite

müttefik memleketlere yardıma koşarak "manevi kalkıtma"ları hususunda hissesine düşeni yapmak kararını verdi. Neticede, Belçika ve Fransa'da örnek birer çocuk kütüphanesi kurmak fikri galebe çaldı. Bu kütüphaneler "harbde çocukların gösterdiği cesarete minnettarlığın bir nişanesi ve harbin neticelerine daha kolayca katlanmağa mahsus bir yardım olarak" düşünülüyordu.

1920 eylülünde Bruxelles'de bir bina, kütüphaneyi ve ziyaretçilerini içine alabilecek duruma getirilmişti. Bruxelles'in *Şen saat'i* kurulmuştu. Paris'in *Şen saat'i* ise ancak 12 kasım 1924-te açıldı. Ama bu tarihten önce de İngiliz ve Amerikan kütüphanecilik okullarında tahsil görmüş iki Fransız kadın kütüphanecisi belediye binalarında ve umumî bir bahçenin müzik köşkünde "masal saatleri" tertibetmiş, bunlar pek fazla bir rağbetle karşılanmıştı.

Paris Çocuk Kütüphanesi açılmazdan önce, başkaca bazı Amerikan dernekleri, istilâya uğramış bölgelere yalnız giyecek ve yiyecek maddesi değil, kitap da vermek yolunda para toplamışlardı : Chicago, harb sona erer ermez, Fransız çocuklarına geniş ölçüde para toplamıştı. Quaker'ler (kueiker oku.) - ki bunlar bilhassa İngiltere ve Amerika'da yayılmış bir dinî tarikatın mensuplarıdır - Clermont-en-Argonne'da hususi bir evde kütüphanesiyle birlikte bir çocuk salonu açmışlardı. "Çocuklara bir parça neşe getirmekle meşgul" olan Harabolmuş Bölgeler için Amerikan Komitesi köylere kitap taşımıştı. New-York Halk Kütüphanesi Boullay-Thierry'de küçük bir "halk kütüphanesi" açmıştı. Daha sonra Vic-sur-Aisne'de açtığı bir başka kütüphanede ilk defa olarak "masal saati" tertiplemişti. Aynı komite Blérancourt'da, Anisy'de, Cousy'de, nihayet Soissons'da da birer kütüphane açmış, genç Fransız gönüllü kızları da bu işlere faal bir surette yardım etmişlerdi. Bu itibarla Fransa'nın Aisne vilâyeti Amerikan metotlarıyla hazırlandığından çocuk kütüphanelerinin işleyiş tarzını en iyi anlamış durumdadır. Bugün sizler de aynı mazarariyete sahipsiniz : Mrs. Dean ve muavini Bayan İkbâl Argon sayesinde bu çeşit kütüphanelerde tatbik edilen Amerikan metotlarını kolayca öğreneceksiniz. Amerikan komitesi Fransa'da Aisne kantonlarında yaptığı işin genel bir eserin ancak bir başlangıcı olduğuna, gayretli Fransız gençleriyle fedakâr Fransız kadınlarının bu esere yardımda bulunacaklarına inanıyordu. Nitekim Fransız halkı vazifesini anlayarak yardımlarını esirgemedi.

Demek oluyor, ki örneği veren Anglo-sakson memleketleri oldu. Gerçekten, İngiltere ve Amerika'da çocuk kütüphaneleri, yarım asırdan fazladır, gitgide süratli bir tempo ile gelişmektedir. Carnegie'nin "bir şehre verilebilecek en güzel hediye bir kütüphanedir" dediği memleketlerde çocukları da düşünmek icabettiği anlaşılmıştı. Daha 1900 yılında *Amerikan eğitim bülteni*'nde şu sözler okunabiliyordu : "Eskiden halkın çocuklarını okutmağa bir merhamet, bir şefkat göziyle bakılırdı. Bugünse bunun bir vazife olduğu kabul ediliyor. Er veya geç, millî eğitimin en yüksek şekillerinden biri olan genel kütüphanelerde de bu prensip tatbik edilecektir". Bu değerlendirmenin müspet neticesi şu oldu, ki bir Fransız profesörü o tarihten hemen otuz yıl sonra şunları yazıyordu : "Bir memleket var, ki orada kızlarla oğlanlar bir kulübe gidercesine kendi kütüphanelerine gurlur girerler. Çocuklar için genel kütüphaneler : ne güzel, ne sevimli, ne asil bir fikir ! Bunlar nasıl yerlerdir ? Aydınlık ve lâtif bir şekilde süslü salonlar, her boydan rahat köftuklar, geniş masalar, herkese açık raflar : daha ilk adımda okuyucuyu cezbediyor. Kütüphaneciler de okuyucularına şüpheli gözlerle bakmaz. "Kaç yaşındasınız? Reşit misiniz, değil mi ? Şehir kütüphanesi yaramazlara mahsus değildir. Mutlaka okumak isterseniz, kendi evinizde okuyun, efendim!" gibi şeyler sormaz ve söylemez. Gözlüklü sevimli kütüphaneciler karşı köşeden daima gülümser ve onları tatmin için sabırsızlanır. Kitaplar da işe koyulur. Bunlar süslü, zarif şekillerde ciltlenmiştir ve göze gayet hoş görünürler. Eğer fazla okunmaktan yıpranmışlarsa, bizde inalmaz şey!, yerlerine yenileri konur. Çocuk haklarına bu derece saygı gösteren, onun şahsiyetini bu derece kendine dert edinen memleket, genç Amerika'dır !" (Paul Hazard).

Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da çocuklara mahsus bir salonu olmayan bir "genel kütüphane" artık tasavvur edilmiyor. Bunun nazariyatını anlatan el-kitapları çıkmıştır. Bunun için özel bir personel de yetiştirilir. Bu personel pedagojik rolüne ihtimamla hazırlanır. Bu memleketlerde çocukları günül açığı ve süslü salonlara almak icabettiği anlaşılmıştır. Tablolar ve çiçeklerle süslü, zemin katında bir salon, mektep kaçakçılığını teşvik etmemek üzere bilhassa mektebin kapalı bulunduğu saatlerde açılır. Kütüphanenin iç tüzüğü en basit şekle sokulur. Temizliğe pek fazla riayet edilir. Önceden ne okuyacaklarını bilmiyen bu çocuklara, raflara serbestce yanaşmak

haklı tanılır. Onlara yol göstermek, onları kendimize ısındırmak daha sonra gelir, yani yavaş yavaş olur. Kütüphaneci bir mürebbî olmalı, çocuk psikolojisi üzerinde büyük bir tecrübe sahibi bulunmalıdır. Pek mühim olan meslekî yöneltme dâvasına yardımcı da olabilir: kütüphaneci çocukların seçtiği kitaplardan zevklerini ayırdeder.

Çocuk kütüphanesi *mektepler* ziyade bir *evdir*, demiştim. Ama buna rağmen, o gene de zımnî olarak bir mekteptir. Çocukları belli bir konuya ilgilendirmek için her fırsat iyidir, güzeldir. Elleri altında bulunan kitapları bu konu etrafına toplamayı öğrenmelidirler : bir gün mahallî veya millî bir bayram olur, bir başka gün çiçek bayramıdır : kendi bahçelerinden çiçekler getiren çocuklara kütüphaneci bu konuya uygun kitaplar verir.

Kütüphanecilerle öğretmenler can ve gönülden işbirliği yapmalıdır. Meselâ, öğretmenler öğrencileri kütüphane salonuna getirip kitaplar ve gravürlerin yardımcıları ders vermektedir. Böylece okuma salonu okulun bir yardımcı haline gelir. İngiliz Kütüphaneciler Derneği sınıfla kütüphanenin sahalarını sınırlamıştır : “Eğer genel kütüphane okulun başladığı işe devam etmek isterse, unutmamalı, ki kütüphane okula yardım etmeli, okul da kütüphanenin değerli bir yardımcı olmalıdır, olabilir de. Gerçekten, çocuğa okulda yalnız okumayı değil, anlayarak ve düşünerek okumak sanatını da öğretmelidir. Başka bir deyimle, bir yandan okul kütüphaneye bir okuyucu zümresi hazırlarken, öte yandan kütüphane de okula vazifesini yerine getirmek hususunda yardım etmelidir. İki müessese arasındaki birleşim noktası budur”.

Böyle bir idealî olan İngiliz kütüphanecileri eğer vazifelerini en yüksek bir anlayışla yapıyorlarsa bunda şaşılacak ne var ? “Bizler basit birer memur, birer ücretli değiliz, diyorlar. Genç nesillerin zihniyet ve karakterini herhangi bir vatandaş sınıfından ziyade bizler şekillendirebiliriz. Bununla öğünmeliyiz de. Ama kendimizi vazifemizin üstünlüğü seviyesinde tutmazsak bu öğünme haklı olmaz : vazifemizi bir misyonerin işine getirdiği duyguların tıpkısıyla, yani iman ümit ve aşkla yerine getirmeliyiz”.

Ben genç Türk kütüphanecilerinin de vazifeleri hakkında bu derece yüksek bir fikre sahip olduklarına kaniim. Ama bugün için Türk Kütüphaneciler Derneği de dahil-mesleğimizin müdafasını

yapan yoktur. Bugün mesleğimiz ne lâıyıkı veçhile anlaşılmış, ne mü-kâfatını almış, ne de hiç olmazsa öğretmenlik mesleği kadar şerefli ve itibarlı sayılmıştır. Bu meslek yabancı memleketlerin hepsinde çoktan bu haklarına sahip olmuştur. Bizde de yakın bir gelecekte bunun tahakkukunu umalım !

Bizde öteden beri yerleşmiş bâzi haksız kanaatlerin ortadan si-
linmesi lâzım. Öğretmenlerle mektep müdürlerinin okulla kütüp-
hane arasında samimî ve candan bir işbirliğinin sosyal ve moral
önemini iyice kavramaları zamanı gelmiş, geçmişdir bile. Pek elzem
olan bu işbirliği imkân dahilindedir. Bakınız, Bruxelles'in *Şen saat'*-
inde çalışan genç kızlardan biri bunun denemesini nasıl yapmış :
"Kütüphanenin komşumuz olan öğretmenlerle işbirliğini geliştir-
meğe muvaffak oldum. İçlerinden dâvanuza kazandırdığım biri bana
pek büyük yardımlarda bulundu. İşimiz de bu suretle pek enteresan
oluyor. Okulların öğretim üyeleri sınıflarında yakında bulunan
çocuklara mahsus bir okuma salonunun faydalarını yavaş yavaş idrak
ettüler. Şimdi, her gün, kadın ve erkek öğretmenler çocuklara kü-
tüphanede ders verirler, onları okuma salonumuza sık sık gelmeğe
davet ve teşvik ederler".

Çocuk kütüphanesi bir şefkat yuvası, bir esirgeme derneği, bir
bakım yurdu değildir. Bu, bir eğitim ve kültür müessesesidir. Sizler
gibi öğretim işiyle görevlendirilmiş kimseler çabucak farkına varmış-
lardır, ki kaabiliyetleri en fazla gelişmiş öğrenciler en çok kitap oku-
yan, kütüphaneleri en sık ziyaret eden öğrencilerdir. Bunlar aynı
zamanda en sağlam disiplin ve intizam alışkanlıklarına sahip öğren-
cilerdir. Spencer bir yerde şöyle yazar : "Küçüklerin ruhunu haki-
katen ele geçirebilsek, şu dünyanın şeklini değiştirebilirdik". Küçük-
lerin ruhu da seçme kitaplarla elde olunur. Bu suretle onlara tole-
rans fikri, milletlerarası anlayış zihniyeti aşılabilir.

Holândalılar bunu gayet iyi anlamış olmalı, ki çocuk kütüpha-
nelerinde "hayata doğru" isimli bir servis kurmuşlar. Bu servisin
maksadı ve gayesi, okulun öğrettiği şeyleri derinleştirerek okulla me-
lek arasında bir geçit, bir köprü vazifesi görmektir.

Boş zamanları hoş ve faydalı bir şekilde geçirmeyi teşkilâtlan-
dırmak isteyen bir dünyada çocuk kütüphanesi gitgide mühim bir
yer almaktadır, daha da alacaktır : eğer endüstrinin bugün hayata
beş yıl için lüzumlu şeyleri bir tek yolda imal ettiği doğru ise, ohalde

günün fabrika yahut atölyede geçmiyecek olan saatlerini nasıl kullanacağını müstacelen edüdetmek lâzım. "Rochdale öncüleri" denilen adamlar 1842-de ilk kooperatifleri İngiltere'de kurmuşlardı ; 1849-da ise bir "eğitim dairesi" teşkil ettiler, şirketlerinin kârından bir hisse bu daireyi besliyordu. Daha sonra, İngiliz genel kütüphaneleri, bir asır sonra çıkan bizim İş Kanunumuzdan çok daha ileri bir İşçiler Kanunu ile aynı zamanda inkişaf ediyordu. Cumartesi tatili, ücretli hafta sonu tatili genel kütüphanelerin gelişmesiyle at başı beraber gidiyordu. Biz ise kanunlarımızda işçilere ücretli hafta sonu tatili ve ücretli senelik izin hakları tanıdığımız halde genel kütüphanelerimizi henüz lâyıki vecihle inkişaf ettiremedik.

Keza, yarın, iş saatlerinin yeniden azaltılması ihtimali karşısında kütüphaneler, müzeler ve arşivler gibi bütün sosyal ve kültürel dokümantasyon müesseseleri boş vakitlerin iyi bir tarzda kullanılmasına müsait ve müvazi bir inkişaf göstermelidir.

Milletlerarası İstihlak Kooperatifleri Federasyonu bir "Boş Zamanlar Komitesi" kurmuştur. Bu komite genel kültür merkezleri, seyahat ve turizm ajansları, oyun sahaları, işçi bahçeleri v. s. tesisi imkânlarını araştırmıştır. 1919-da bir "işçilerin boş vakitlerinden istifade servisi" ile *Bibliobüs* denilen gezici bir il kütüphanesi kurmuş olan Fransa'nın Aşağı-Seine Vilâyeti Genel Meclisini takliden, bu komite müstakbel işçilerin okuma zevkını alacağı çocuk kütüphaneleri kurmayı da düşünmüştür. Türkiye'de de müsait vakti bulunan işçilere genel kütüphanelerin yolunu göstermek mümkündür. Eğer daha küçük yaşta, bir mektep çocuğu iken kendi kütüphanelerinin yolunu bellemişse, büyüdüklerinde onlara bu yolu göstermek, tabii, çok daha kolay olur.

***

Paris'in *Şen saat'i* 1924 yılında *Fransa'da çocuklara mahsus ilk genel kütüphane* idi. Bugün öyle değildir : şimdi Paris'te, Saint-Denis'de, Levallois-Perret'de, Menilmontant'da, Nantes'da, Reims'de, Rouen'de, Cezayir'de ve daha benim isimlerini bilmediğim kim bilir kaç yerde birçok çocuk kütüphanesi vardır. Bunlardan bazıları mütevazi olsa da diğer bazıları pek mükemmeldir.

Başka memleketlerde de bu fikir ilerlemeler kaydetmiştir, gündünden kaydetmektedir. Çekoslovakya'nın başkenti olan Praha'da daha 1931-de şehir kütüphanesinin güzel binasında çocuklar için

oır kütüphane açılmıştı. Bir de "Çocuk Edebiyatını Sevenler Derneği" kurulmuştu. Bu dernek yeni çıkan eserleri tetkik ederek çocukların eline verilebilecek kitapları seçer. Danimarka'da da çocuk kütüphaneleri çok inkişaf etmiştir. Ama bu memleketin çocuk kütüphaneleri pedagoji ile daha fazla alâkalıdır. Yani kütüphaneyi okulun bir eki, bir yardımcı olarak düşünürler, demek istiyorum. Türkiye'de çocuk kütüphaneciliğine tahsis edilen şu ilk kursun temayülü de budur, zannediyorum.

Fransa'da çocuk kütüphaneciliği kursu Paris'te *Şen saat* kütüphanesinde her sonbahar açılır ve tam üç ay sürer. Dersler nazari olmaktan ziyade tatbiki'dir. Bu kursa genç kızlar daha fazla rağbet ederler. Bu işe gerçekten inanmış, vazifesini hakkiyle başaran kadın kütüphaneciler burada ders verir, tatbikat yaptırırlar. Çocuk bibliyografyasını etüdetmek isteyenler de buraya başvurur. Stajlarda kütüphanecilik mesleği öğretilir. Bu öyle bir meslektir, ki hazırlıksız olmaz, oluversin denirse başarılmaz. Türkiye Kütüphaneler Müdürlüğü de bunu gayet iyi bildiği ve tanıdığı için bu kursu açmış, bu bizde pek yeni mesleğin sosyal ve kültürel önemini anlamışır. Zaman geçtikçe kursun tabiatıyla daha da tekâmül edeceğini umabiliriz.

Zamanla büyük şehirlerimizin topu, endüstri merkezlerimizin hepsi çocuk kütüphanesinin hiç değilse okul kadar zaruri olduğunu kavrayacaklardır. Bunu tesirsiz emirlerle değil, sizlerin memleketin dört bucağında kuracağımız örnek kütüphaneleri görerek kavramaları daha kolay olacaktır. Gideceğiniz yerlerde belediye başkanlarının, belediye ve vilâyet meclislerinin dikkatlerini ilkin Amerika'da görülen bu yeni çeşit kültür müesseseleri üzerine çekiniz. İlk zamanda belki bunu anlamayacaklar, belki de size şehirde esasen bir "genel" kütüphane bulunduğunu söyleyerek itiraz edeceklerdir. Fakat sonradan sizin başka bir şey demek istediğinizi anlayarak, bu defa da bütçe meselesini ortaya süreceklerdir. Bunun hiç ehemmiyeti yok, siz fikri ortaya koymuş olursunuz : gün gelir, yeniliğin tahakkukuna bütçe de müsait olur.

Mukavemetler kırılır. Fransa'da geçen şöyle bir olayı "La Revue de Paris"de okumuştum : Batı Fransa'nın büyük şehirlerinden birinde kütüphanecinin biri kalkmış, bundan 20-25 yıl kadar önce, bir ilim derneğinde istikbalin ideal kütüphanesinden bahsetmiş.

Şöyle demiş : “Bu kütüphaneye çocukların da girmeye hakkı vardır. Hususi bir salon onlara ayrılmıştır. Kendi yaşlarına uygun, hoş ve faydalı eserleri burada bulabilirler”. Bu yeniliğe karşı şehrin belediye başkanının alaylı cevabı şu olmuş : “Çocuklar mı, buyurdunuz? Fakat onlar sizin kütüphanenize gelmezler ki... Geniş trotuvarlarda kaydırak oynamayı tercih ederler!”. Yazıda muharrir aynı şehir belediyesinin, Paris misaline uyararak, birkaç yıl sonra bir *Şen saat* kütüphanesi açmış olduğunu ilâve ediyordu.

Bizse işin henüz başlangıç noktasındayız : emeklemeğe daha yeni başlıyoruz. Çok şeyler yapmamız icabedecek...

Amerikalıların Bruxelles’de ilk çocuk kütüphanesini kurmasından sadece bir yıl sonra, Birinci Dünya Harbinde İngiltere’de kütüphane teşkilâtının nasıl çalıştığını gözleriyle görmüş olan Belçikalılar, kendi memleketlerinde de buna benzer bir teşkilât yapmağa karar vermişler. Bir sosyalist olan Millî Eğitim Bakanı en koyu katoliklerin yardım ve desteğiyle 1921 haziranında halk kütüphaneleri ve okuma odaları hakkındaki kanunu Meclise kabul ettirmiş.

Bizde de Devlet, göreceksiniz, malî güçlüklerle rağmen, kütüphaneleri daha fazla ihmal edemeyecektir. Çünkü kütüphaneler okulun bir devamıdır. Çünkü millî bir kalkınma fikri bir kalkınma olmadan gerçekleşemez. Çünkü sekiz saatlik bir çalışma günü Devleti işçilere ve memurlara boş zamanlarını faydalı ve temiz bir şekilde geçirecekleri tesisler kurmak vazifesiyle karşı karşıya bırakacaktır.

Türkiye, maalesef, batı memleketlerinden çok geri kalmıştır. Onlara yetişmek zorundayız. Bir asırdan fazladır, biz hâlâ işe girişme, hâlâ yol açma, hâlâ nümuneler kurma safhasındayız. Genişliğine ve derinliğine ne zaman yayılacağız? Açılan bir “Genel Kütüphaneler Komisyonu” kurarak iş plânları hazırlamalıyız. Bu plânlarımıza vilâyet merkezlerimizde tesis edilecek kitap depolarını da dahil etmeliyiz. Satın alacağımız *bibliobüs*’ler buralardan hareketle kitapları ilcelere ve köylere dağıtacaklardır. Tabii, çocuk kütüphaneleri de bu servisten istifade edeceklerdir. Yakında Devletin bu reformların önemini idrak ederek gerçekleştirmeleri hususunda gereken ödenği sağlamasını dileyelim !

Fakat bu reformların müspet bir neticeye varması için *hususî teşebbüs ile Devlete düşen fiilî hareketin hemahenk olması* lâzımdır. *Hususî teşebbüs* “Türk Kütüphaneciler Derneği”nden de gelebilir. Şimdiye

kadar arkasında beş yıllık bomboş bir mazi bırakan bu Dernek hiç olmazsa bugün bu hususa uygun fikir ve mütalâasını derhal beyan ederek müsait bir zemin hazırlamalıdır. Devletin fiilen harekete geçmesini ancak ondan sonra isteyebiliriz...

Memleketimiz de bir "kitap ve kütüphane politikası"na sahip olduğu gün, zaruri olarak çocuk kütüphanelerinin de her tarafta çoğaldığını göreceğiz. Hangi siyasi partiye mensup olursa olsun, belediyelerimiz bir çocuk kütüphanesine malik olmak isteyeceklerdir.

***

Bu yeni çeşit kütüphanelerin raflarına ne gibi kitaplar koyacağız ? Burada çocuk edebiyatı meselesiyle karşılaşırız. Bizim bir çocuk edebiyatımız var mı ? Bu sorunun nazım kısmına cevabı, 1944 yılında Ankara'da Berkalp kitabevince yayımlanan "Çocuk şiirleri antolojisi" adlı kitabımızda bulabilirsiniz. Bunun çocuk edebiyatımızın tarihine bir giriş mahiyetini taşıyan 14 sayfalık önsözünde o tarihe kadar gelen Türk çocuk gazeteciliği hakkında da malûmat bulacaksınız. Şiirlerden sonra nesirler, hikâyeler ve piyeslerden de örnekler vermeyi ileriye bırakmıştık. Vücuda getirilmiş olan antolojinin uyan-dıracağı alâka veya göreceği rağbet, bize cemiyetimizce böyle bir şeyin arzu edilip edilmediği hususunda tesirli bir delil vermiş olacaktır. Halbuki, aradan on yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, bu delili henüz göremedik.

Biz çocuk ruhunun arzularını, ihtiyaçlarını tamiyor muyuz ? Altı yaşından onaltı yaşına kadar olan genç okuyucularımız için dikkatli bulunuyor muyuz ? Yani onları okumaya teşvik edecek şeyler yapıyor muyuz ? Onlara bir ideal gösteriyor muyuz ? Çocuğun muhayyilesine kâfi derecede saygı besliyor muyuz ? İlk okunan eserlerin bütün bir ömür boyunca kafada ve ruhta iz bıraktığını her zaman düşünüyor muyuz ? Kitap "bilinmiyen şeylere açılan bir kapı" değil midir ? Bu kapının nereye açılacağını öğrenmek hususunda epey zihin yoruyor muyuz ? Vaktiyle çok hoşumuza gitmiş olan kitaplara, beşikte sallanırken dinlediğimiz masallara, herhangi bir dolabın bir köşesinde sakladığımız eserlere takılıp kalmalı mıyız ? Bizden önce gelenlerden daha iyisini yapmamalı mıyız ? Onların aklına gelmeyen yahut gelse de kendilerini yaymakla mükellef tutmadıkları fikirleri etrafımıza yaymamalı mıyız ? Belki de onlar çocuklara hitabetmenin bir parça bölünük olduğunu zannediyorlardı, kim bilir ?

Genel olarak bütün batı memleketlerinde, bilhassa çocuk kütüphanesi müessesesini ilkin vücuda getirmiş olan Anglo-sakson ülkelerinde aynı zamanda çocuk edebiyatı meselesiyle de meşgul olunmuştur ; küçük okuyucular müşahede altına alınmış, zevkleri, ıhtiyaçları keşfedilmek istenmiştir. Onlara verilecek kitaplar, onlardan gizlenecek eserler araştırılmıştır. İngiliz kütüphanecileri bu müşahedelerini not ederek yayımlamışlardır. Meselâ zamane çocuklarının tasvirlerde görülen teferruata artık tahammül edemediklerini, Charles Dickens, Fenimore Cooper, Walter Scot gibi yazarları okumadıklarını, kendilerine fikir ve ilham veren, muhayyilelerini çalıştıran yazarları tercih eylediklerini tespit etmişlerdir. Gene bu kütüphaneciler şunları da not etmişlerdir : çocuklar dram ve kahramanlığı sever, ruh tahlillerini, hele çocuk ruhu tahlillerini pek teferruathca anlatan eserleri hiç okumadan eski yerine koyar, çünkü aynada kendi yüzünü görmek istemezler. Nasihat ve ahlâk dersi veren kitaplarla din ve ilâhiyata ait eserler, pek mecazi konuşan mücerret eserler canlarını sıkar. "İstirap çeken sefil çocuklara dair hikâyeler onları dehşete düşürdüğü gibi, âdi komedileri de hiç akıllarından geçirmezler".

Yabancı kütüphanecilerin ittifak ettikleri bir şey daha var ; o da şu : çocuk kütüphanecisi okuyucuları cezbetmesini, onlara tavsiyelerde bulunmasını bilen pek bilgili, pek malûmatlı bir psikolog olmalı. Okuma kültüre götüreceği yolda bir usul ve nizam altında, yani sistemli olmalı. Okuyucu sürüklenip gitmeli. Kütüphaneci "sacını-başını iyi taramamış, fena giyinmiş, bir el merdiveniyle yüksekçe bir yere tırmanıp orada tozlu bir kitaba dalmış, tuhaf hareketli, olduğundan daha yaşlı gösteren, zararsız çeşitten bir otomat-adam" olursa, bu kütüphanecinin işi bitiktir, ölüdür bu adam.

Fransa'da da son çeyrek asırda çocuk edebiyatıyla meşgul olunmuştur. Ferdî ve kolektif teşebbüsler yapılmıştır : Meselâ, Sosyal Müze çocuklara mahsus bir külliyyat çıkarmıştır. Burada yalnızca iyi, güzel ve zamanın çemberinden geçmiş eserler bulunur. Orta okul öğretmeni olan bir kadın, 1926'da "XIX. asrın ikinci yarısında Fransa'da çocuk edebiyatı" üzerine bir tez alarak üniversitede müdafasını yapmıştır. Bu kadın çocuk edebiyatının asrımızdaki düşük seviyesini de göstermiştir : "Resimli çocuk dergi ve gazeteleri şimdi yalnız âdi, biçimsiz karikatürler yahut macera hikâyeleriyle doludur. Romanesk hikâyeler şimdi ancak maddi kuvvet ve mahareti göklere

çıkarmaktan başka bir şey yapmıyor. İdrak edilen yegâne muhayyile eserleri, polis romanlarıdır. Aile hayatını tasvir eden, Comtesse de Ségur yahut Zénaïde Fleuriot'nun eserlerini taklide yeltenen kitaplar genel olarak böncesine yazılmış, cazibe kuvvetinden mahrum şeylerdir”.

Fransa'da olduğu gibi, bizde de çocuklar için iyi kitaplara mahsus birtakım listeler, kılavuzlar, bibliyografyalar kaleme alınmak istenmiştir. Ama bunların teklif ve tavsiye ettikleri kitapları baştan sona iyice okumuş olup olmadıkları sorulabilir. Okumuş olsalar bile, zevkleri, tercih sebepleri, seçme tarzları münakaşa edilebilir. Onun için benim sizden ricam, bu kitaplara körü körüne itimat etmemenizdir. Çocuk edebiyatımızın tam veya seçme bir bibliyografyasının hazırlanması zamanı gelmiştir artık. Yeni harflerin kabulünün 25. yıldönümünü geçenlerde idrak ettik. Bu çeyrek asırda Türk edebiyatı çocuklar için ne verdi? Bu gerçekten tespite değer.

1927'de İngiliz ve Amerikan kütüphanelerini ve kitap kaynaklarını çok iyi tanıyan Collège de France profesörlerinden biri “Çocuklar nasıl okur?” diye sorarak, Fransız çocuk edebiyatıyla Anglo-sakson çocuk edebiyatını mukayese etmiş. Bu zat şu neticeye varmış: “Bugüne kadar Lâtin milletleri çocukluk mefhumunu yanlış anlamışlar, bu devreyi çocuğun varlığına ve geçirdiği derin değişikliklerin süresine bağlı bir çağ olarak düşünmemişlerdir. . . Lâtinler için çocuklar ancak müstakbel adamlardır. Anglo-saksonlar ise insanların ancak eski çocuklar olduğunu düşünerek bu gerçeği daha doğru olarak anlamışlardır. . . Bunun için değil midir, Akdeniz memleketlerinde çocuk edebiyatından bahsedilince çokluk omuz silkilir. Başka memleketlerde en büyük yazarlar bile (meselâ, Tolstoy gibi) çocuklar için bir şeyler yazmağa heveslendikleri halde, bizde her nedense birinci sınıf yazarlar çocuğa mahsus bir şey yazmayı bir zül sayarlar. Bunun sebebini eski bir Türk pedagoğu şunda buluyor: “Belki en ziyade, çocuklarla işigal edenler çocuk kalırlar, hükümünün bizde umumi bir kanaat teşkil etmesinden dolayıdır”. Fakat biz rükbin olmalıyız. Ben gönüllü bâzi gençlerin daha şimdiden yetişmiş olduğunu görerek seviniyorum. Türkiye’de şimdi bir çocuk edebiyatının lüzumu ve faydasını anlamış kimseler vardır. Bunlar bilgiç taslaklığı etmeden “Çocuklar için en iyi, en güzel kitaplar; pür-sanata en yakın olan eserlerdir!” fikrinden ilham alıyorlar.

Bundan epey müddet önce Fransız Ahlakî Eğitim Derneği yedi yaşından onaltı yaşına kadar olan çocuklara ve gençlere mahsus en iyi yüz kitabın bir listesini hazırlama müsabakası açmış, bu müsabakaya Fransa Ahlakî Bilimler Akademiyası da mükâfatlar koymuştu. Mevzu çocukların istikbalini düşünen herkesi alâkalandırdığı cihetle, müsabakaya pek çok kişi katılmış. Birinciliği kazanan cevap, pedagojik yüksek bir endişeyi daha iyi gösteren Mme Lahy-Hollebecque adlı bir kadına aittir. Bu kadın bir sanat kıymeti taşıyan hikâyeleri seçmiş ve demiş ki : “İyiye ve güzele doğru bir gayret olmıyan yerde ancak budalacasına yazılmış eserler bulunur. Böyle eserler çocuklara lâyük değildir”. Bu kadın gerçekten kalem sihribazı olan, çocuğun fikrini açmasını bilen yazarları araştırmış. Listenin tanzimi işi uzun sürmemiş. “Çünkü, diyor bu kadın, ana-babalarla mürebbiler mazi- nin fıkralarından ibaret eski sermayelerine güvenerek yaşarlar, bununla yetinirler, hiç endişe bile etmezler, ki edebiyat çocuğun düşün- cesine nazaran büyük bir “retard” göstermektedir. Bu kadının yayımladığı kitabın adı : *Les Charmeurs d'enfants*-Çocuk sihribazları’dır. Bu eserde çocuklar için en iyi yüz kitabın bir listesi vardır. Kadıncağız modern çocuk edebiyatının henüz vücuda getirilmeye muhtaç olduğunu yana-yakıla anlatır : “Bu, henüz işlenmemiş bir sahâdır, der. Bugüne kadar çocuklar ve gençler için yazılanların hepsi, dehala- riyle bir çeşit kehanet yaratan yazarlar müstesna, çocuğa dair hiçbir şeyin bilinmediği fikrin ve bilginin bir safhasına aittir”. Bu madam çocuk kahramanlarını ruhsuz, samimiyetsiz, idealsiz bul- duğu yazarlar hakkında pek sert hükümler verir. Geniş sayfalar tahsis ettiği yazarların kahramanlarını bile mankenden farksız bulur. An- cak çocuğu tanımada yüksek ve seçkin bir istidadı olan yazarları tutar. Bunların sayısı da çok değildir : Charles Perrault, Grimm kar-deşler, Hans Christian Andersen, Rodolphe Töpffer, Charles No- dier, Rudyard Kipling...

Bizde de buna benzer kılavuzlar hazırlansa, çok iyi olur. İşte yabancı memleketlerin başladığı iş, meydanda ! Onlardan öğrene- çeğimiz çok şey var... Onların tuttuğu yol bizim için bir örnek ola- maz mı ? Türk dostu Edouard Herriot’nun dediği gibi : “Gençliğe mahsus ve geleceğin ölçüsüne göre içinde yaşadığımız dünyadan daha büyük bir dünya yaratmalı, müstakbel yaratışların tohumunu ona aşlayacak olanların kendini göstermesine yardım etmeliyiz”. Çocuk kütüphanelerinin sayısı çoğaldıkça idealimize uygun bir ço-

cuk edebiyatımız da olacaktır. Esasen çocuk kütüphaneleri bu idealin müspet birer delil ve ifadesi olmağa namzettir. Buna inanalım!

***

Paris'in ilk çocuk kütüphanesinin açılış töreninde, Amerikan Komitesi Başkanı Mme Griffiths'in huzurunda, Fransa'da yazıları ve konuşmalarıyla halk kütüphanelerinin "organisation"u hususunda en kesin kararların alınmasında âmîl olmuş olan M. Eugène Morel çocuklara hitabederek Fransa'da o zamana kadar hiç görülmemiş bu yeni çeşit kütüphanenin onlar için ne mâna taşıdığını anlatmış ve demiş ki : "...Eğer sen öğrenmeyi kesip bırakırsan, iyi öğrenmiş olmak neye yarar ? Eğer okunacak bir şeyin yoksa, iyi okumayı bilmenin ne faydası var ? Sana verilen diploma seni hayatta bilginin muayyen bir noktasına, hem de yarım ilmine yaklaştıracak pratik vasıtaları eline vermeden, saplayıp bırakırsa, bu ilim ne işe yarar ? Bir mektep diplomasına sahip olunca, hüküm ve rey verme hak ve vazifeni yüklendiğin zaman, bu gayret seni bilgisizlik noktasına ~~di-~~kerse, bütün bir öğretim gayretinin ne mânası kalır ?"

1924 yılında Eugène Morel'i dinliyen Fransız çocukları eğer sağ iseler bugün 35-40 yaşlarında olmalı. *Şen saat* kütüphanesi müdiresinin bana anlattığına göre, bunlardan sağ kalanlar kütüphanenin yolunu hiç unutuyorlar, yıldönümü günlerinde serbestçe okuyup araştırma zevkini ve içten gelen bir disiplin itiyadını aldıkları bu salona tekrar tekrar geliyorlarmış. Çiçekli masalar etrafında, mad-detten ve manen tertemiz kitaplar arasında geçirdikleri o şen saatlerde kendi kendilerine düşünüp muhakeme etmeyi öğrenmiş olduklarını şimdi anlıyorlarmış. Bu adamlar kütüphanenin en iyi propagandacısı oluyormuş.

Bunun bizde de böyle olmasını hep beraber dileyelim ! Bir gün Türkiye'mizin bütün şehir ve kasabalarında birer çocuk kütüphanesi açılmış olduğunu görmek hepimize nasip olsun ! Çocuklara ve gençlere pek elzem olan tenkid fikrinin ve disipline riayetin gelişmesi, sulh idealinin ve sosyal dayanışmanın inkişafı için o günün pek uzak olmamasını temenni edelim !..